

KAFDAĞI

Cilt3, Sayı:2, Aralık 2018, 130-149

Gönderim Tarihi: 06.09.2018

Kabul Tarihi:24.10.2018

TRABZON – GÜMÜŞHANE ARASINDAKİ TARİHİ İPEK VE GÖÇ YOLU The Historical Silk And Migration Road Between Trabzon And Gümüşhane

Sevgi ATALAY

Tarih Öğretmeni, Bursa Çamlıca AnadoluLisesi
sevgiatalay61@gmail.com

Çalışmanın Türü: Derleme

Öz

İpek yolu ,Çin'in ürettiği ipeği Roma'ya satma isteğinden dolayı oluşan tarihi bir ticaret yoludur.Ticaret yollarını kullanan milletler gittikleri yerlere sadece ürün taşımamışlardır.Mensup oldukları milletin kültürünü de götürmüşlerdir.Yer adları bir milleti temsil etme noktasında önemli bir kriterdir.Trabzon-Gümüşhane hattındaki tarihi İpek yolu, yansıttığı Bozkır kültürü ile Türk milletini işaret ettiği gibi yer adlarının Türkçe olması ve Atın ön plana çıkması bölgenin Malazgirt savaşından önce Türk yerleşimi olduğunu göstermektedir.Bölgeye Kimmer ve İskitlerden sonra gelen Grekler de yer adlarını Türlerin isimlendirdiği gibi yada amacına uygun ekler katarak oluşturmuştur.İpek yolu güzergahı aynı zamanda 12 Hayvanlı Türk takviminin izlerini de taşıyan bir yoldur. Günümüzde İpek yolunun geçtiği güzergahtan Azeri gazının geçişinin sağlanacağı TANAP projesi geçmektedir. Bu proje bölgenin stratejisini daha da artıracak önemli bir hamledir.
Anahtar Kelimeler: Ticaret, İpek yolu, At, Kervan, 12 Hayvanlı Türk Takvimi

Abstract

Silk road is a historical and trade way. It's ocured that China wanted to sell the silk that they produced to Rome. The nations who used the trade ways hadn't carried only their products, but also they had taken away their own culture to the other nations. The names of the places is an important criterian to represent a nation. The silk road between Gümüşhane and Trabzon reflects steppe culture so it points out Turkish nation. Moreover, being the names of the places Turkish and the importance of horse shows that there was a Turkish settlement before Malazgirt War. Grecians, who came the area after Kimmers and Iskits formed the names of the places as Turks named. In addition, silk road line has some clues about Turkish calender with 12 animals. Nowadays the silk road is on the same line as TANAP (Anatolian Natural Gas Pipe Line) protect which is going to pass through. This Project is an important move that increases the area's strategy.

Keywords: Trade, Silk Road, Caravan, Turkish Calender With 12 Animals

Tarihin en eski ve büyük ticaret yollarından biri olan İpek Yolu, Çin'den Avrupa'ya kadar uzanan bir güzergâha sahiptir. Harita üzerinde doğu-batı arasında adeta bir kuşak gibi görünen bu yol, tarihte büyük savaş ve rekabetlerin yaşandığı bir coğrafyayı kat etmektedir. Bu nedenle İpek Yolu üzerinde birçok askerî ve siyasî olaylar olmuş, bu durum da ticaret ve ekonomiyi doğrudan etkilemiştir. (Kırpık, 2012, s. 61)

İpek, MÖ 206'dan itibaren Çin ekonomisinin temel unsurlarından biri hâline gelmişti. Altın gibi saklanıyor, ticarete para yerine kullanılıyordu (Feyizli, 1995, s. 29)

Doğudan batıya ulaşmak için izlenen yol ne olursa olsun, ipeğin yanı sıra Çin'in ve Doğu Asya'nın diğer ürünleri, genellikle Büyük Hun Türk İmparatorluğu sınırları içinden geçirdi (Heyd, 1975, s. 17). Bu nedenle Türklerle komşuları arasında şiddetli rekabetlere sebep olan büyük kazanç vasıtalarının başında meşhur İpek Yolu kervancılığı geliyordu (Kafesoğlu, 1995, s. 313). Pekin'in az kuzeyinden başlayan Türk sınırları İran'a, Horasan'a, Ural Dağlarına, Hazar Denizi'ne kadar uzanıyor, Karadeniz kıyılarına temas ediyordu. Bu sûretle Türkler eski dünyanın başlıca devletleri olan Çin, Sâsânî ve Doğu Roma İmparatorluklarının komşusu idiler (Öztuna, 1972, s. 4).

İstanbul, Bursa, İznik, Beypazarı, Antakya, Konya, Adana, Ayas (Yumurtalık), Tarsus, İskenderun, Samandağ, Antakya, Antep, Maraş, Kayseri, Sivas, Kemah, Erzincan, Erzurum, Trabzon İpek yolunun Anadolu'daki önemli merkezleridir (Kırpık, 2012, s. 61)

İpek yolu, Akdeniz ve Karadeniz'den geçip bu iki denize stratejik bir anlam da katmıştır. Karadeniz'de bu anlamda merkez liman Trabzon olmuştur. Hatta sahildeki Vakfikebir ilçesinin diğer bir adı "Büyükliman" olarak geçmektedir. Trabzon-Erzurum hattındaki İpek yolu güzergâhı aynı zamanda bölge halkının yaylalara göç ettiği yoldur. "Kervan yolu" olarak tanımlandığı gibi belirli bölgeleri ise "Kervan ve At yolu" olarak tanımlanmaktadır. Bu güzergâh; Beşikdüzü (Şarlı), Dağlıca, İzmiş, Raşi, Omal, Kuçis, İskenderli, Tonya (diğer adı Konak), Çayırıcı, Biçinlik (Kolopna), Horozdağı, Baykuş Tepesi, Erikbeli, Derinoba, Kadırğa'dan Erzurum'a açılan yol tarihi İpek ve göç yolunu oluşturmaktadır (Bayrak, A.; Aydın, F. 04- 05/7/2017).

Sahilde yer alan Beşikdüzü (Şarlı) ilçesinden başlayan İpek ve göç yolu (Kervan yolu), Dağlıca bölgesinden İzmiş yaylasına kadar uzanmaktadır. Burada yer alan geniş düzlükte oba şeklinde yerleşimler vardır. 2000 m rakıma sahip olan İzmiş yaylasında geleneksel olarak tarih boyunca Ağustos ayının son Pazar günü şenlik düzenlenmektedir. Ayrıca Kervanlar ve göçler bu düzlükte mola vererek, belirli bir süre hayvanların dinlenmesini sağlamaktaydılar. (Bayrak, A.; Aydın F.; Atalay, E. 04-05/07/2017). İzmiş yaylasına kadar olan yoldan günümüzde ulaşımı sağlamak için karayolu açılmıştır. İzmiş tepesinden Halvanoto (Kaleiçi otağı) denilen bölge arasından da araba yolu geçmektedir. Kaleiçi otağı muhitinde kale gibi bir taş

olduğu gibi hayvanların otlayacağı ve kervanların dinleneceği geniş bir düzlük mevcuttur. (Bahadır, M.; Bahadır, A. 05/07/2017). Kaleiçi otlığının güneyinde Çamkiriş, Doğanköy ve Şalpazarı yer alırken güney tarafında Şehitliğin de yer aldığı Türkülere de konu olan Sivri Tepesi ve dibinde İskenderli Köyü yer almaktadır. Halvanoto , Raşi (Dağ yaylası) yaylasına yakın olduğu gibi Kozluca Köyü'nün de yaylasıdır. Kaleiçi otlığı ve Omal(Hayvanların dinlenme ve otlak alanı) arasındaki yol At yolu olarak geçmektedir. (Bahadır, M.; Bahadır, A.; Bahadır, F.; Atalay, E.; Atalay, A.; Atalay, A. 04-05-06/07/2017). Bu yol üzerinde taş oyularak hayvanların su içmeleri için küçük kanallar oluşturulmuştur. Kaleiçi otlığı ile Büyük tepe arasındaki İpek yolunun genişliği 1-1.5 m.'dir. Ancak günümüzde köylerde yaşayan insan sayısının azlığından ve gür bitki örtüsünden dolayı dikenler ve ağaçlarla kapanmış vaziyettedir. Büyük tepe mevkiine gelindiğinde şehitliğe gidilen yol üzerindeki yükseltide muhtemelen At ve kervan yolunun kontrolünü sağlamak için kontrol noktası oluşturulmuştur. Bu kontrol noktası 90 cm en ve 90 cm boydan oluşan düz tavan taşı ile kenarları üçgen iki taştan oluşan korunaklı bir yer belirledim. Belirlenen bu üçgen taşların üzerinde at resmi belirledim. Küçükken buralarda çobanlık yaparken yağmur yağdığında ıslanmamak için sığınma yeri olarak kullandığımız bir yerd i (Atalay, S.; Bahadır, A. 05/07/2017).

Büyük tepeden sonra Omal denen alan geniş bir düzlüktür. Bu düzlüğe gelene kadar yollarda yine hayvanların ve insanların su ihtiyaçlarını gidermek için sular mevcuttur. Omal'dan Kuçis obasına giden yoldan günümüzde araba yolu geçmektedir. Kuçis obasından Sayraç köyünün yaylası olan Toyfa'ya giden bir yol olduğu gibi Kuçis obasından Konak (Tonya)'a açılan yol da mevcuttur. Toyfa'nın merkezine gelmeden Seslikaya denilen büyük bir taş yer almaktadır. Seslikaya adını hemen güneyinden İpek ve göç yolu geçtiği için göç eden insanlar bu muhitte birbirlerine bağırdıklarında Seslikaya'dan ses geri geldiği için bu adı almış. Kutadgu Bilig'de "...Kaya yankısından aşağı kalma!Sana "sen" diyenleri, sen de senle (senlegil)!...(KB 4311). Kaya ile insan arasında güzel bir eşleme yapılmıştır.(Ögel, 2014, s. 547). Toyfa etimolojik olarak anlamı şu şekildedir: Toy, Türklerde ülke sorunlarının konuşulduğu ve çözüm yolu arandığı bir yerdir.Toy toplandığında yemekli bir ziyafet de verilirdi.Türklerden sonra bu bölgeye Grekler gelmiştir.Amacına uygun ve Romeika dilinde "fa" eki eklenerek Toyfa adını almıştır."Fa" Romeika dilinde yemek yemektir.Bölge coğrafyasını incelediğimizde zamanın şartları da dikkate alındığında Toyfa yaylasının merkez özelliği taşıma olasılığı çok güçlüdür.Toy'un toplandığı yer olup Toyfa adının buradan gelebileceğini düşünmekteyim.Greklerin eklemiş olduğu "fa" eki daha önce Türklerin kullandığı şekliyle Toy'un ziyafet kısmıyla ekleme yapılmış ve Toyfa adının verildiğini düşünmekteyim. Toyfa yaylası Şalpazarı ile Sayraç ve Yakçukur köyleri arasında 2000m rakıma sahip bir yerdir. Toyfa yaylasından Karakısrak, Karaçoban ve Çimenbaşı (Çamanbaşı) yaylalarına açılan yol da mevcuttur. Kuçis obasından Tonya(Konak) yoluna giden güzergah mevcuttur (Bayrak, A.; Bahadır, M.; Birinci, Y.; Aydın, F.; Bahadır, A. 04-05-06/07/2017).

Şimdiki Tonya'nın önceki adı Konak'tır. Hatta 70 yaşından büyük kişiler halen daha Konak ismini kullanmaktadır. Adı üzerinde Kervan ve göçlerin

konaklama yeridir. Tonya'nın merkezi de kavşak yol gibidir. Büyük bir alan değildir. Göç edenler buradan bir kısım ihtiyaçlarını aldığı gibi konaklama yeri olarak da kullanılmıştır. (Bayrak, A.; Aydın, F.; Aydın, M.; Aydın, T.; Bahadır, F.; Bahadır, A.; Güldal, H. 04-05-06-/07/2017). Vakıfkebir ve İskenderli Köyü'nden gelen iki ayrı yol Tonya'da birleşip Kadıralak yaylasına açılmaktadır.

Tonya'da konaklama işi bittikten sonra Kadıralak yaylasına açılan bir göç yolu mevcuttur. Bu yayla Tonya ilçesinin yaylasıdır. Kadıralak oba şeklinde bir yerleşime sahiptir. At yarışlarının yapılıp muhtemelen atların yayıldığı düzlük alan olarak da kullanıldığı Kadıralak adını almıştır. Nisan ayının ilk iki haftasında sadece bu yaylada yetişen endemik bir bitki de mevcuttur. Turizm açısından ilgi odağı olan Kadıralak yaylası ticaret ve göç yolunun önemli bir parçasıdır. Tonya merkezden Çayırıcı mahallesine açılan yolda Türk kültürünü de yansıtan önemli tarihi buluntular mevcuttur. Çayırıcı İpek yolundan 200m doğusunda "Yılanlı mağara" denilen bir mağara mevcuttur. Bu mağara halk tarafından içi yılan dolu diye tanımlandığı için hiç kimse cesaret edip içine girememiştir (Bayrak, A.; Aydın, F.; Aydın, M.; Aydın, T.; Bahadır, F.; Bahadır, A.; Güldal, H. 04-05-06/07/2017)

Yılan figürü bazen korkunun, bazen de ölümsüzlüğün simgesi olmuştur. Geleneksel Türk toplum hayatı içerisinde kendine yer bulan Yılan figürü , On İki Hayvanlı Türk takvimi içerisinde ,Şamanizm öğeleri arasında ,mimaride ve dokumada yoğun olarak görülmüştür. (Ceylan, 2016, s. 409-421)

İpek yolu üzerinde Çayırıcı mahallesinden sonra Biçinlik köyü ve Biçinlik deresi yer almaktadır."Bicin" Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügatit Türk adlı eserinde 12 Hayvanlı Türk takviminin 8. hayvanı olarak geçmekte ve "Maymun" sözcüğünü karşılamaktadır. Halk arasında zor geçen yıllarla alakalı çeşitli rivayet, efsane ve atasözleri türetilmiştir. Mesela "Güvenme zenginliğine ,bicin vardır önünde!" anlamına gelince zenginliğine güvenme ,çünkü önünde maymun yılı vardır. Soğuk ve kuraklık yüzünden birçok malın yok olur gider. Eski düşünceye göre ,maymun yılı soğuk ve kuraklık içinde geçmiştir (Biray, 2009, s.671-683). Bicinlik adı ise maymunların yaşadığı yerdir.

Biçinlik yaylasından Kolopna (Türkçesi kök, dip demek) deresi güzergâhından Baykuş tepesi muhiti gelmektedir. Kolopna Romeika bir yer adı. Horoz dağının eteği olduğu için Rumca bu isim verilmiştir. Kolopna ismi için kara ateşte yapılan taş ekmeğe Rumca Kolof denilmektedir. Bir Kolofa karşılık bu yayla verildiği için Kolopna adını aldığı da yaşlı yayla sakinleri tarafından anlatılmaktadır. Kolopna bölgesi mola verilip yoğurt ve mısır ekmeğinin yenildiği bir bölge idi. (Aydın, F. 05/07/2017)

Kolopna yaylasından Horoz dağı ve Baykuş tepesine gidilmektedir. Her iki dağ da birbirine yakındır. Horoz dağına Horoz isminin verilmesi yöre halkı tarafından Horozla benzetilerek anlatılmaktadır (Bayrak, A.; Aydın, F. Bahadır, F. 04-05/07/2017). Horoz adı Türklerin yaptığı ve kullandığı 12 Hayvanlı Türk takviminde bir yılı simgelemektedir. Ayrıca horozla ilgili Şamanist inanışlar mevcuttur.

Horoz sabahı haber veren bir hayvandır. Şamanist Türk inancına göre tüm

kötülükler ve kötülükler tanrısı Erlik geceleri ortaya çıkmaktadır. “Gündüzün şerri gecenin hayrından iyidir.” sözü de bu düşünceden ortaya çıkmıştır. Gecenin karanlık ruhlarının kovulmasını sağlayan Horoz; savaşçı, cesaret, şeytanı defetme gibi anlamları da taşımaktadır (<https://onturk.org/2011/09/26/turk-kulturunde-horoz-aygir-tavuk-horos-horus/>).

Bu anlamdan yola çıkarak İpek yolu ve göç yolu üzerindeki bir dağa Horoz adının verilmesi anlamlıdır. Kervanların güzergâhı olduğu için üzerlerindeki kötülüğü defetmek, onları korumak amaçlı Horoz dağı adı verilme olasılığını güçlü görmekteyim.

Horoz Batı Türkleri tarafından benimsendiği gibi daha çok Oğuz ve Türkmen kesimleri arasında yayılmıştır. Baykuş tepesi ise İpek ve göç yolu üzerinde böyle bir isim mitolojik anlamda manidardır. Roma medeniyetinde Baykuş çok sevdiği kralları Jul Sezar, Augustus ve Agrippa'nın ölümleri bir baykuş tarafından daha önce bildirildiği için uğursuz olarak kabul edilir. Antik Yunan kültüründe ise bilgeliğin sembolü olarak kabul edilir. Ayrıca Antik Yunan çağında Baykuş, ordunun koruyucusu olarak görülmüştür. Türk topluluklarında Baykuşu simge olarak Eski Türklerden Bayat boyu kullanmıştır. Baykuşun, eski Türklerde adı “Ügi” olarak geçmektedir. Yusuf Has Hacib'in, ünlü yapıtı “Kutadgu Bilig” de baykuş “ügi” olarak “2314” beyitte yer almaktadır. Reşit Rahmeti Arat'ın çevirisiyle “Arslan gibi hamiyeti yüksek tutmalı, baykuş gibi geceleri uykusuz geçmelidir.” önerisi doğrultusunda, geceleri uyumayan, keskin görüşüyle çevresini izleyen, sezgileri, erdemi ve bilgeliği ile örnek alınması vurgulanmaktadır (Çomak, N. "Baykuş simgesi", Dergipak, 6240). İpek yolu üzerinde Baykuş tepesi kervanların güvenliğini sağlamak ve keskin görüşe sahip olabilecek noktadadır. Geceleri keskin görüşe sahip olan Baykuş, kervanların yağmalanmasını önleyeceği gibi güvenliği de sağlaması adına bu isim verilmiştir. Yer adının Türk kültürü ile bağdaşması bu noktada ayrı bir değer taşımaktadır.

Erikbeli yaylası Baykuş tepesinden sonra devam eden güzergâhı oluşturmaktadır. Erikbeli adı, bu bölgede erik ağacı yoktur ve burada yetiştirilen “*elik keçisi*”nden adını almaktadır. Gümüşhane iline bağlı bir yayla olup Trabzon, Giresun ve Gümüşhanelilerin ortak kullandığı bir yayladır. Erikbeli yaylasının bitimine doğru göçlerin ve kervanların mola verdiği bir dinlenme yeridir. Göçler mola verirken buradaki dükkândan ihtiyaçları alınıp yollarına devam ederlerdi. (Bayrak, A.; Aydın F.; Güldal, H. Güldal, N. 04-05-06/07/2017). Erikbeli yaylasından Oğuz ve Ören obalarına açılan yolda Kadırğa yaylasına varılır. Kadırğa, Gümüşhane il sınırları içerisindedir ve yükseltisi 2500 m'dir. Burada Temmuz ayının ilk üç haftasının Cuma günleri “Kadırğa Yayla Şenlikleri” yapılmaktadır. Bu şenliklerde At yarışları yapıp davul, zurna ve kemençe ile horon oynanır. Ayrıca pestil, Çam sakızı, peynir, et gibi yiyeceklerin satılıp tüketildiği bir eğlence ortamıdır. Günümüzde uzun yıllardan beri at yarışları yapılmamaktadır. Bu durumun oluşmasında ulaşım aracı olarak arabaların kullanılması etkindir. (Bayrak, A.; Aydın, F. 04-05/07/2017) Kadırğadan İpek yolu Torul ve Erzurum iline açılmaktadır.

SONUÇ

İpek yolu; 8000 km uzunluğu ile Tunç devrine kadar uzanıp Çin ile Avrupa hattında değişik güzergahları olan eski dünyanın en kapsamlı ticaret ve iletişim yoludur. Deniz kenarında yer alan Trabzon ile iç bölgede yer alan Gümüşhane arasında tarihi İpek yolunun izlerini bu yolun üzerinde yer alan taştan oymalı su kanalları ve gece kervanların güvenliğini sağlayan hayvan adlarıyla anılan noktaların yer alması Türk mitolojisi ve Türk kültürünün varlığı açısından önemlidir. Örneğin Baykuş Tepesi ve Horoz Dağı gibi.

İpek yolu üzerinde yer alan yer adlarının ve yerleşimlerin oba şeklinde olması Bozkır Türk kültürünü işaret etmektedir. Bölgeye Türklerden sonra yerleşen milletlerin Türklerin isimlendirmelerinden yola çıkarak uygun ekler katarak bazı yer adlarının değiştiği görülmüştür. Toyfa isminde olduğu gibi.

Ticaret yollarının geçtikleri güzergahlar önemli kültürel tabakaları bünyelerinde barındırmaktadır. Trabzon, İpek yolunun önemli bir koloni şehri olarak bu özelliği yansıtmaktadır.

İpek yolunun geçtiği Trabzon-Gümüşhane hattı, günümüzde TANAP projesi ile Türk gazının Avrupa'ya taşındığı güzergahı da oluşturmaktadır. Tarihi yollar, aradan ne kadar zaman geçse de önemini her daim korumaktadır. İpek yolunda olduğu gibi.

Sonuç olarak ; Anadolu'daki Türk varlığı, 1071 Malazgirt Meydan muharebesinden çok daha eski bir zamana dayandığı İpek yolundaki bulgularla ortadadır. Trabzon-Gümüşhane arasından geçen İpek yolu ticaret yolu olmasının ötesinde bir Türk kültür yolu özelliğini yansıtmaktadır.

KAYNAKÇA

- Biray, N. (2009), "12 Hayvanlı Türk Takvimi-Zamana ve İnsana Hükmetmek" TAED 39, Erzurum, s. 671-682.
- Ceylan, N.(2016),"Yağlıca Kalesi'nde Yılan Figürü ve Türklerde Yılan Simgesi" SUDAT (39), Konya, s. 409-421
- Feyizli, İ. T. (1995), "Doğuya Giden Yollar - İpeğin Yolu", *İpek Yolu – Silk Road* 1, Ankara, s. 29-31.
- Heyd,W. (1975), *Yakındoğu Ticaret Tarihi* .ev.Enver Ziya Karal, Ankara:TTK yayımları
- Kafesoğlu,İ. (1995),*Türk Milli Kültürü*, İstanbul:Boğaziçi yayımları.
- Kaşgarlı Mahmut, (2015) *Divan-ı Lügatit Türk* (Hazırlayan: Ziyat Akkoyunlu, Ahmet B. Ercilasun), Ankara.
- Kırpık, G. (2012),"Haçlılar ve İpek Yolu" *Bilig* 61, s. 173-200
- Ögel, B. (2014), *Türk Mitolojisi*, Ankara : TTK Yayınları.
- Öztuna,Y. (1972),"Eski Türklerde Ticaret Hayatı", *Hayat Tarih Mecmuası* XII, s.4-6.
- Yûsuf Hâs Hâcib, *Kutadğu Bilig*, (çev: Mustafa S Kaçalın)
(<https://onturk.wordpress.com/2011/03/16/turklerde-toy-kurultay/>)

<https://onturk.org/2011/09/26/turk-kulturunde-horoz-aygir-tavuk-horos-horus/>
Çomaklı, N," Baykuş simgesi", Dergipark, 6240

Kaynak Kişiler

Sıra	Kaynak Kişi	Doğum Yılı ve Doğum Yeri	Yaşadığı Yer	Mesleği	Eğitim durumu	Derleme Yeri	Derleme Zamanı
1	Ali Bayrak	1934 Trabzon/İskenderli köyü	İskenderli köyü	Çiftçi	İlkokul	İskenderli köyü	04.07/2017
2	Fadime Aydın	1931 Trabzon/İskenderli köyü	İskenderli köyü	Çiftçi	Okuma yazma yok	İskenderli köyü	05.07/2017
3	Elmas Atalay	1934 Trabzon/İskenderli köyü	İskenderli köyü	Çiftçi	Okuma yazma yok	İskenderli köyü	05.07/2017
4	Mustafa Bahadır	1929 Trabzon/İskenderli köyü	Beşikdüzü	Bağkur ve Almanya'dan emekli	İlkokul	İskenderli köyü	05.07/2017
5	Ahmet Bahadır	1949 Trabzon/İskenderli köyü	İskenderli köyü	Bağkur emekli si-Şoför	İlkokul	İskenderli köyü	05.07/2017
6	Fatma Bahadır	1952 Trabzon/İskenderli Köyü	İskenderli köyü	Çiftçi	Okuma yazma yok	İskenderli köyü	05.07/2017
7	Ahmet Atalay	1956 Trabzon/İskenderli	Samsun	Emekli öğretmen	Univerte	İskenderli köyü	05-06.07/2017
8	Ayşe Atalay	1933 Trabzon/İskenderli köyü	İskenderli	Çiftçi	Okuma yazması yok	İskenderli köyü	05-06.07/2017

9	Yusuf Birinci	1963Trabzon/aç köyü	Bursa	Emekli işçi	İlkokul mezunu	İskenderli köyü	06/07/2017
10	Makbule Aydın	1934 Trabzon/İskenderli köyü	İskenderli köyü	Çiftçi	Okuma yazma yok	İskenderli köyü	06/07/2017
11	Temel Aydın	1963Trabzon/İskenderli köyü	İskenderli köyü	Şoför	İlkokul	İskenderli köyü	06/07/2017
12	Hayriye Güldal	1944 Trabzon/İskenderli köyü	İskenderli köyü	Çiftçi	Okuma yazması yok	Derinoba yaylası	06/07/2017
13	Nuri Güldal	1943Trabzon/İskenderli köyü	İskenderli köyü	İnşaat ustası	İlkokul	Derinoba yaylası	06/07/2017

EKLER**Fotoğraflar**

Fotoğraf 1. İzmiş tepesi (İzmiş şenliği sırasında)

Fotoğraf 2. İzmiş Halvanoto(Kaleiçi Otlığı) arasındaki yol

Fotoğraf 3. Halvanoto (Kaleiçi Otlığı) ve Dikilitaş

Fotoğraf 4. Kaleiçi Otlığı (Halvanoto) ve şehitlik tepesi

Fotoğraf 4. Büyüktepe yolu üzerindeki su kanalı

Fotoğraf 5. Halvanoto (Kaleiçi Otladı) ve Büyüktepe arasındaki İpek yolu

Fotoğraf 6. Büyüktepe'ye gidilirken yol üzerindeki Kumsi suyu

Fotoğraf 8. Büyüktepe ve üçgen taşların üzerinde at resminin bulunduğu gözetleme yeri

Fotoğraf 9. At resimlerin bulunduğu gözetleme yeri

Fotoğraf 10. At resimlerinin bulunduğu gözetleme yeri

Fotoğraf 11. Gözetleme yerindeki at resmi

Fotoğraf 12. Gözetleme yerinin içten görüntüsü

Fotoğraf 13. Gözetleme yerindeki at res mi

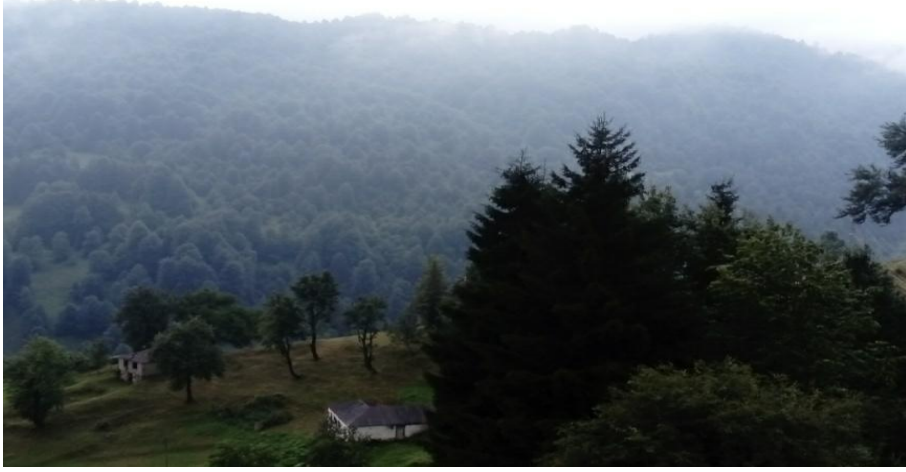
Fotoğraf 14. Gözetleme yerindeki at res mi

Fotoğraf 15. Toyfa merkezden Seslikaya'ya bakış (karşıdaki çıkıntılı yer)

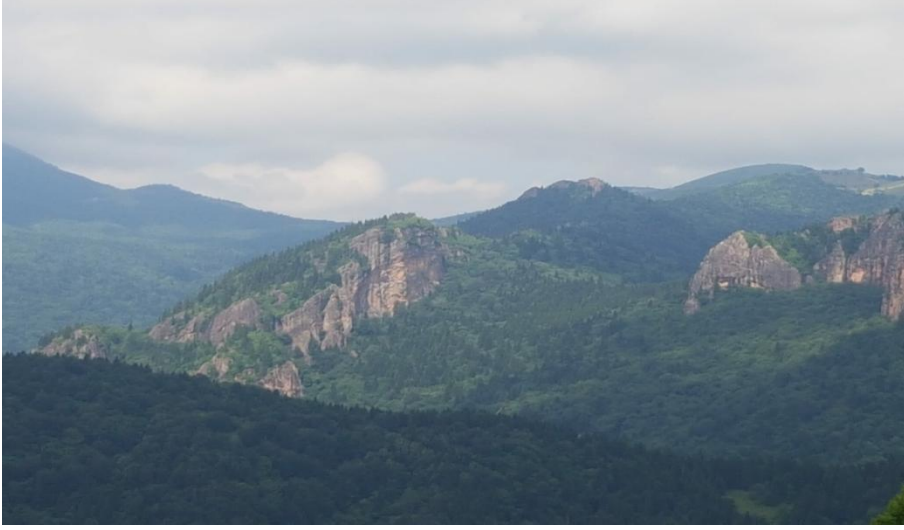
Fotoğraf 16. Toyfa merkez geçiş noktası

Fotoğraf 17. Çayıriçi mevkisindeki Yılanlı mağaranın bulunduğu ormanlık alan

Fotoğraf 18. Baykuş Tepesi (İpek yolu dağın dibinden geçmektedir. Fotoğraf da karşısında yer alan Horoz Dağı'ndan çekilmiştir.)

Fotoğraf 19. Baykuş Tepesi'nin genel görüntüsü

Fotoğraf 20. Horoz Dağı

Fotoğraf 21. Kolopna Obası

Fotoğraf 22. Erikbeli'nin tepesinden İpek yolu güzergahı

Fotoğraf 23. İpek yolu'nun geçtiği Oğuz Obası

Fotoğraf 24. Kadırğa yaylasından geçen İpek yolu